



Vand paa den almene Stemmerets Mølle

Taler

Carl Herman Lunde

Dato

17 september 1897

1 Der, jeg stod sidst, da jeg talte om den almene Stemmeret, der staar jeg ogsaa nu.

Er der sket nogen Forandring, saa er det den, at Udviklingen har skærpet min
5 Forstaaelse af Sagens Berettigelse.

Nu som før har jeg gjort mig Umage med at sætte mig ind i Modstandernes
Indvendinger. Men jeg kan ikke indse Holdbarheden i dem, saasandt de skal
veies paa den Vægtskaal, der hedder Almeninteresse, og ikke Egeninteresse.

10

Enhver indrømmer jo, at det her gjælder Meningsmodsætninger, fremkaldte ved
Interessemodsætninger. Det er altsaa ikke Livsmodsætninger.

This der findes ikke Spor af rationelt og upartisk Bevis for, at Betingelserne for
15 Statslivets og Samfundslivets Trivsel i religiøs, politisk, kulturel og sosial (ikke
forvexles med socialistisk) Henseende kommer bedre til sin Ret under
begrænset end under almen Stemmeret. Ufuldkommenheder og Mangler
klæber ved alle Stemmeretsfundamenter. Derfor har jo ogsaa Lovene i denne
Henseende sin Opgave. Men netop fordi det altsaa her dreier sig om Meninger
20 indenfor Interesseomraader, saa er der ingen anden Raad end at lade selve Livets
Prøve faa afgjøre, hvis Mening det er, som bedst tjener Samfundets Tarv.

Mine Modstandere har paaduttet mig, at jeg fremholdt Berettigelsen af almen
Stemmeret og andre Venstreprogramsager, fordi det «stod i Bibelen». Men jeg
25 begriber ikke, hvad Fornøielse man kan have af at tillægge mig saadant Tul. Mit
Forhold her er det, at jeg ligeoverfor Modstandernes Tale om, at deres politiske
Høirevæsen ene var i Overenstemmelse med Bibel og Kristenvæsen (kjr.
Kristendomsopraabene!), medens derimod politisk Venstrevæsen ikke kunde
gjøre Fordring herpaa, -- da har udtalt og skrevet, at ligesaa lidt som der i Bibelen

eller Kristendommen er noget, der paabyder En at følge Høire og dets Program, ligesaa lidt er der i samme noget, som forbyder En at følge Venstre. Enhver Kristen har her at prøve sig samvittighedsfuldt paa Bibelens og Kristendommens Principer, og da kommer det ikke Sagen ved, hvorfra
35 Programmet skriver sig, naar det blot svarer til disse Principer.

Man har endvidere paaduttet mig, at jeg skulde have gjort Stemmeret til en medfødt «Menneskeret». Men jeg har tvertom polemiseret herimod. Thi hvad jeg har fremholdt, er dette: Naar Udviklingen fører det med sig, at de voxne
40 Medlemmer af Samfundets Krav gjør sig gjældende, da ligger det i Sagens Natur, at de, der har at yde, ogsaa bør have Pligt og Ret og Ansvar til i det politiske at være med at bestemme, hvad ydes skal. I Livets Medfør blir da Stemmeret en Udviklingens Ret, og forsaavidt træder den ind i Rækken af det, der legalt og loyalt fortjener Navn af «Menneskeret», aldeles paa samme Maade som ethvert
45 andet Begreb i Udviklingens Kjæde knyttes til det forangaaende Led som en i Organismen naturlig udvoret Del af «Menneskeretten».

Gaar jeg saa hermed over til det egentlige Indlæg for almen Stemmeret, saa vil jeg denne Gang tage mit Udgangspunkt i nogle Udtalelser, som jeg laaner. For ca.
50 30 Aar siden ytrede nemlig en Nordmand sig saadan:

«Et flygtigt Overblik paa Historiens Erfaring overalt i Verden viser at der for 20 Aar siden ikke eksisterede almindelig Stemmeret i noget Monarki. Kun i Nordamerika fandtes den. Nu derimod er dette System antaget i alle Europas
55 mægtigste og mest konstitutionelle Stater, naar undtages England. Men ogsaa der havde Stemmeretten modtaget saadanne Udvidelser, at de dannende sidste Skridt til Maalet.

De Grunde, der havde ført dertil andetsteds, var ogsaa gjældende hos os.

60 Man sagde nok, at Stemmeretten var et offentligt Tillidshverv, som kun burde tilstaaes dem, der ydede Garantier for at ville benytte den til Samfundets Bedste. Men denne Theori, hvor godt den end klang, lod sig umulig gennemføre. Magten i det politiske Liv beroede paa den offentlige Mening, paa den og intet
65 andet, og det forholdt sig saa, at den raadende Klasse havde en stærk Fornemmelse af, at den ikke var den udelukkende Bærer af den offentlige Mening. Grunden hertil laa blandt andet i Presseforholdene og den stigende Oplysning. Naar man gav Pressen fri og man lagde an paa at gjøre hver Mand

70 saa dygtig, at han ikke alene kunde læse Bladene, men ofte endog skrive i dem, var det umuligt andet, end at man dermed skabte en Samfundsmening paa den bredeste Basis. Der gaves blant de Udelukkende en stor Del Mennesker, som havde betydelig Indflydelse paa den offentlige Mening og Stemning, og de forlangte at komme med og faa politiske Rettigheder. Og selv den store
75 stemmeretsløse Masse begyndte at danne sig en Mening om mangt og meget. Den begynte at forstaa, at det ikke var en ligegyldig Sag for dem, hvorledes de offentlige Anliggender styredes. Den blev sig bevidst, at ogsaa den havde sine Interesser, som skulde varetages, og hvad mere var, der var unegtelig begynt at vaagne en Mistanke om, at disse Interesser ikke altid varetoges, som de burde.
80 Der var visselig stor Uklarhed i denne Mængdes Meninger. Den var udsat for at blive behersket af Agitation. Men dette var klarligen ikke Grund nok til at holde den ude. Thi ogsaa inden de andre Samfundsklasser kunde der opstaa Misforstaaelser, og man maatte indrømme, at saasandt der gaves forskjellige Synsmaader inden Samfundet, var de ogsaa berettigede til at blive
85 repræsenterede der, hvor Afgjørelsen fandt Sted. Det var en Mangel ved Samfundstilstanden, at der gaves Folk, som ikke har fuld Andel i Styrelsen, - en Mangel, som man maatte finde sig i, saalænge Nødvendigheden bød det, men som maatte fjernes, saasnart man kunde.

90 Og selv de, som nærede den største Mistillid til Mængdens Mening, maatte dog erkjende, at den store Mængde, saasnart den begyndte at danne sig en Mening, udgjorde en Magt, som idelig trykkede, snart paa den ene, snart paa den anden Kant. Man frygtede denne Magt. Men man indrømmede dog, at ogsaa disse Medborgere burde have en rimelig Andel i Styrelsen, idet man haabede, at deres
95 Evne til at dømme rigtigt om Samfundets Anliggender vilde voxe, naar de fik Andel i Styrelsen og derved Andel i Ansaret, og da blev deres Forlangende uimodstaaeligt.»

Ja, saaledes talte en Nordmand for 30 Aar siden. Men naar man nu, uden at
100 spørge om Navnet, her blot tænker paa Udtalelserne, da maa man vel indrømme, at disse Ord, om end ikke udtalte for almindelig Stemmeret, dog indeholder et ligefremt Indlæg for almen Stemmeret, anerkjendt i Principerne og belagt med gode Grunde. Og disse Ord forekommer mig at vise en Mand med saare klogt Omdømme og vakre Grundsætninger.

105

Men hvem er da denne Nordmand? Ja, naar han saa bestemt kan anerkjende almen Stemmeret i dens Principer, da maa han vel mindst være en saadan

110 Fantast, som ikke forstaar, at han med sine Fantasterier raner Magten fra de
raadende Klasser og lægger den i den ansvarsløse Mængdes Haand? Men hvem
er det saa? Det er Høiremanden og Statsretslæreren, de Konservatives fordums
Fører, Professor Aschehoug. Han udtalte hine Ord i Stortinget i 1869 under
Debatten om Stemmerettens Udvidelse.

115 Nu vel, lad Forholdene efter det nuværende Høires Mening da ha været
annerledes, og lad vore Modstandere i de nuværende Forhold se Grunde, der
leder dem til at stikke Ild paa de engang hævdede Positioner. ?? De deri liggende
Principer kan de aldrig faa opbrændt. Og da det er Venstres Mening, at de
nuværende Forhold netop i forstærket Grad trænger visse Principer ind paa os,
120 saa maa da ogsaa Venstre kunne bygge trygt paa dem, naar endog en Høire-
Repræsentant i en af sine store Øieblikke har vist os, at disse Principer er egte
Grund at staa paa. Naar derfor Venstre ogsaa engang faar Huset færdigt, saa skal
Høire gjerne faa Lov at sige: «Ja, men vi var med at lægge Grundvolden!» -- «Ja
vist», siger Venstre, «men saa var I ukloge nok til at svi af Huset, endog næsten
125 før I var komne op i Første Etage!»

Medens nu hine Ytringer faldt i Norges Storting i 1869, saa har vi nogle andre
Ytringer, som omtrent samtidig faldt i et andet Lands Nationalforsamling. Det
var i den nordtyske Rigsdag i 1867. Da var der en Repræsentant, som ytrede
130 følgende:

«Den almindelige Stemmeret har vi i visse Henseender faat som Arv fra det
tyske Enhedsstræb, og jeg kan blot sige: Jeg idetmindste kjender ingen bedre
Valglov. Vistnok har den sine Brøst, som gjør, at heller ikke denne Valglov
135 fuldstændig fotograferer og gjengiver i formindsket Skala et Folks virkelige,
overlagte og berettigede Mening. Men, hvad vil man da sætte istedet? Mon det
prøisiske Treklasesystem?» (Efter Stemmeretsreglerne er der nemlig i Prøisen 3
Census-Klasser, der hver vælger lige mange Valgmænd. Men medens de to første
Klasser kun udgjør til sammen 15 ½ Procent af Befolkningen, udgjør den 3die
140 Klasse 84 ½ -- med andre Ord: den er absolut magtesløs.)

«Men, mine herrer, det maa jeg sige, at en mere sygdomsbefængt og urimelig
Valglov er aldrig udtænkt i nogen Stat.
Samme Slags Vilkaarlighed og dertil Haardhed ligger altid paa Buuden af ethvert
145 Censussystem (det er Stemmeret, bestemt efter Skattegrænse) -- en Haardhed,
som blir mest kjendbar der, hvor Indtægterne klippes af, det er, der, hvor

Udestængningen begynder. Thi det falder os saare vanskeligt ligeoverfor den Udestængte at angive gyldig Grund for, at han skal være Træl og politisk død i
150 dette vort jordiske Statsvæsen, netop derfor, at han ikke betaler samme Skattebeløb som Naboen; thi det vilde han gjerne, om han blot havde Naboens større Indtægter; men dem har han ikke, men derimod samme Interesse, samme Oplysning, samme Ansvar og Pligt -- blot en mindre Pengeskala!»

155 Nu vel, hvem er det saa, der har udtalt disse Ord til Forsvar for almindelig Stemmeret og specielt til Fordømmelse af Censussystemet, vort nuværende Stemmeretssystem? Det maa vel være en eller anden tysk Wühler, en socialistisk Kapitalistfresser eller et eller andet radikalt Afskum af Menneskeheden?

160 Men, mine Herrer, det er desværre ikke saa vel. Thi jeg skammer mig næsten ved at sige det: Det er selveste Bismarck! Og naar Stemmeretten har denne Konservatismens Tip-Top-Tip Mand paa sin Side, da fristes man til at sige: «Hvad har vi saa mere Vidnesbyrd behov?»

165 Men, Spøg tilside i denne alvorlige Sag! Thi det for mig overmaade Interessante, det Lærerige er dette, at en Statsretslærer som Aschehoug og en Politiker som Bismarck netop fra hver sin Side theoretisk mødes i Aerkjendelse af, at almindelig Stemmeret hviler paa Principer, der vel kan ha sine Vanskeligheder at kjæmpe med i den taktiske Gjennemførelse, men alligevel i Væsenet er mest i
170 Overenstemmelse med Samfundets nuværende Krav.

Og har da vi, den almene Stemmerets Mænd, saadanne Autoriteter med os, endog indenfor deres Rækker, der ellers er vore politiske Modstandere, da gaar det ikke an for Høire og Moderate brutalt at kaste sig over Venstre og skræmme
175 med, at Indførelsen af den almindelige Stemmeret er ensbetydende med at slynge du en Bombe, der vil sprænge Samfundet fra hinanden i dets bedste Sammensætninger. Alle de øvrige konstitutionelle Landes Erfaringer modbeviser dette. Men naar man her indvender, at de andre Lande har Institutioner, der virker som Modvægt mod Systemets Farer og Vanskeligheder,
180 og derfor gaar det der, men hos os vil det bære til Vandsbæk, fordi vi ingen Modvægt har i Tokammersystem, Veto etc. etc., saa er saadan Tale bare Undafvridninger, fordi det netop ligger i den almene Stemmerets Væsen, at den hurtigere end noget System kan skaffe sig Sikkerhedsventiler for Misbrug. Stemmerettens egen Selvopholdelsesdrift tvinger den til det. Det er en af dens
185 hovedsagelige Goder. Den korrigerer sig selv lettere end ethvert andet System,

og heri stikker just dens bedste Patentlaas ligeoverfor Misbrug.

Men nu ligeoverfor al denne lavede Skræk -- en Skræk, som i dette Valgaar især
190 søges væltet ind paa Bonden -- da forekommer det mig at være saare
eiendommeligt, at en af de første Forkjæmpere for Stemmeretten her i Landet
var Listerbonden Søren Jaabæk. Vel har nogle Modstandere i Partiøiemed
paastaat, at han i sine sidste Leveaar forandrede Standpunkt. Men alle, som her
er kjendt med Forholdene, ved, at han til det sidste var urokkelig tro mod denne
195 Demokratiets store Livssag. Han var og blev paa dette Punkt Bannerfører. Men
naar dette er en Kjendsgjerning, kan man da tænke sig, at en Mand med Jaabæks
i alle Dele sparemæssigt forsigtige Sæt at tage alting paa skulde være saa general
dum og blind, at han vilde arbeide for noget, som tilslut vilde slaa Benene under
ham selv som Bonde? Nei, Jaabæk forstod, at Arbeiderne og Bønderne i det hele
200 og store har netop Fællesinteresser, og visse Interesser vil komme ganske
anderledes til sin Forstaaelse og til Gjennemførelse, naar ikke bare den ene
Halvpart af de deri Interesserede bærer Ansvar for Udviklingen, men begge
Parter deler det. Og Jaabæks Holdning her faar dersto mere Betydning, jo mere
man erindrer, at han netop til Fingerspidserne var en klog Beregner af det
205 Fordelaktige. En saadan Karakter gir ikke noget fra sig uden at beregne
Vindingen. Og naar da han med sit nøie Kjendskab til Bonde- og
Arbejderforholdene kunde være en saa afgjort Hævder af almen Stemmeretm
saa ligger det deri, at han saa, at hvad den ene Part vandt, ogsaa var til den
andens Fordel og dermed til begges og det Heles Fremgang. Bonden har saaledes
210 efter Jaabæks Opfatning ingen Grund til Skræk, men netop det omvendte.

I Rækkefølge med, hvad jeg hidtil har paapekt, tror jeg nu det har sin Betydning,
at vi lægger Mærke til, ikke alene, hvad forlængst er principmæssig hævdet,
endog af vore Modstandere, men hva der i vore allersidste Dage ogsaa fra vore
215 Modstanderes Side kommer frem dels som taktiske Træk, dels som Antydninger
af Erkjendelser. Jeg sigter hermed til Statsminister Stangs Tale paa Lillehammer.
Her bebuder han, at Høire agter at faa ophævet den nys sanktionerede Lov om
kommunal Stemmeret, men tilføier imidlertid, at Stemmeretten trænger
Udvidelser. Altsaa paa den ene Side Indskrænkning, paa den anden Side
220 Udvidelse.

Overveier man nu nøiere disse Ting, da er det ikke vanskeligt at forstaa, hvad der
gjemmer sig bagom Tanken om Tilbagetagelsen af sanktioneret Lov. Det er jo
kun Valgtaktik ligeoverfor dem, som i Kommunen har vænnet sig til at have

Magten altfor kjær til at kunne tænke sig at burde dele den med andre. Derfor faar man ikke gaa saa strengt i Rette her, og det saameget mindre, som jeg tror, at man ved at komme frem med noget saa absurd som dette tilslut gjør Venstre en større Tjeneste end den, man mener at skulle opnaa for sig selv.

230

Dette taktiske Træk forekommer mig saaledes i vor Forbindelse at have mindre Betydning.

235

Men hvad der derimod er høist bemærkningsværdigt er det, at Stang, lige efter at han har taget tilbage med den ene Haand, strax aabner den anden med en Erkjendelse om, at Stemmeretten trænger Udvidelse. Og jeg vil ikke tænke, at dette er Honning for nogen Slags Læber. Men jeg vil tro, at det er et Udslag af det Retsind, som ikke sjelden bryder igjennem hos denne Politiker ovenpaa taktiske Partiforholdsregler af omtvistelig Værdi. Hvad der nemlig er det

240

Eiendommelige ved denne Erkjendelse af «Udvidelse», er det, at den indeholder i sig et Plan, der for Modstanderne af almindelig Stemmeret er et Skraaplan, men for Vennerne af den er et linieret Plan. De første vil mod sin Villie glide ind paa den, de sidste med Villie arbeide for den. Men begge vil komme til at mødes ved Maalet. Hvorfor? Fordi selve Livets og Udviklingens Krav og Gang viser os, at naar man først begynder, at forstaa og erkjende Berettigelsen af «Udvidelsen», da vil ei denne Udvidelse stanse, før den er kommen til det Punkt, der i Planets Perspektiv konsekvent, logisk, retmæssigt og samfundsklogt er Endepunktet, nemlig den almene Stemmeret. Og forsaavidt bør vi være Stang taknemlig for hans «Udvidelse» midt i

245

250

Indskrænkningen. Det er godt Vand paa den almene Stemmerets Mølle.

Og tager jeg da nu hermed alt det, jeg hidtil har sidestillet i dette Indlæg, i samlet Betragtning, da er jeg kommen til det Punkt, hvori jeg, uden at beskyldes for Radikalisme eller Socialisme eller Idealisme eller Fanatisme, men ganske nøgternt og roligt og praktisk overveiende, -- kan og vil udtale, at Udviklingen nu kræver, at vi lægger Øxen ved Roden af vore Stemmeretsreglers Træ. Det har hidtil kun havt Grene paa den ene Side af Stammen og ydet Ly for den halve Del af vort Folk. Nu bør der plantes et Træ med Grenene til alle Sider og Ly for det hele Folk.

255

260

Det er nu en af Betingelserne for en god Fred indad i vort Land. Thi med den almene Stemmeret er det muligt at komme ud af alle Halvhedstilstande, der nu klæber ved vore Stemmeretsforhold.

I den almene Stemmeret ligger der nemlig Udgangspunkter, der som Spirer tillader Udviklingen at voxe sig organisk og logisk frem paa disse Omraader.

270 Strax byder da det direkte Valg sig frem. Og hvilken Lettelse ligeoverfor denne jammerlige indirekte Valgmethode!

Øieblikkelig ophører alt det moralsk forsumpende Myrmandsvæsen.

275 Naturlig voxer sig ud Muligheden af Forholdstalsvalget og det i Sammenhæng hermed ligefremme Krav paa Fagrepræsentation og Repræsentation for forkjellig Slags enten af religiøs eller social eller human Retning.

Og i Toppen af Træet har man det da naturlige Referendum, denne sidste og store Appel til det hele Folks sunde Omdømme og Sans.

280

Vi ser, at alt her hænger sammen organsik som Rod, Stamme og Gren.

285 Men det er netop Feilen hos Modstanderne af den almene Stemmeret, at de vil tage og laane lidt af det, der hører hjemme i almen Stemmeret, og saa anvende det ligeoverfor indskrænket Stemmeret. Men det er den idelig sig gjentagende Historie om ny Lap paa gammelt Klæde. Det river bare itu.

Derfor raaber atter al Logik her: Skaf Folket det almene Stemmerets hele Klædebon, det er godt. Et lappet Klædebon i Filler er og blir et Nødsplag.

290

Og hvad der ved almen Stemmeret til syvende og sidst er det mest heldbringende, det er det, at med det hele Folk i Valg ophører Klassehersken, det vil sige, den uegte Minoritet kan ikke dominere. Nei, da kan Ledere fra alle Samfundets Lag, Klasser, Interesser og Kulturtrin komme frem og gjøre Sit gjældende. Og det vil sige, da er der Plads for den egte Minoritet, og Majoriteten vil da komme til at bestaa af alt, hvad der i fri Minoritet bøier sig for det, der fortjener at ophøies til Majoritet, det er, blive Lov og Norm for alle. Majoritetens Beslutninger blir da virkelig den Generalnævner, hvori Minoritetens bedste Meningsbrøker kan gaa op, det være sig forresten af hvad 300 Farve det være vil. Og derved er der givet en Mulighed for langt Fleres Tilfredshed end der, hvor Minoriteten ikke har nogen, eller ialfald langt mindre, Chance for at gjøre sig gjældende. Og tager man dette i Betragtning, saa vil man

ogsaa uden nøiere Eftervisning kunne forstaa, at den almene Stemmeret vil øve
305 en ganske betydningsfuld Indflydelse paa et Folks hele kulturelle Udvikling. Thi
den sætter netop paa saa mange Maader de Kræfter i Bevægelse, hvorigjennem et
Folks Initiativer vækkes. Og det, at Initiativer vækkes, er maaske det vigtigste af
alt, hvor der er Spørgsmaal om et Folks kulturelle Fremgang. Og i denne
Henseende mener jeg, at det er af den største Betydning, at Arbejderne drages
310 med ind i Bevidstheden om det almene Ansvar. Og Arbejderne viser sig allerede
at forstaa dette Ansvar. Og det ligger deri, at de staar der med sine Krav. Og er
ikke det en Lykke for vort Samfunds Fremskridt, at saa er? Professor Høffding
hævder i sin sociale Etik, at «Samfundslivets høieste Formaal og bedste Middel
er den frie Udfoldelse af de enkelte Individets eiendommelige Kræfter». Og jo
315 flere Kræfter der her ligger bundne, desto svagere er et Samfund. Men jo flere
Kræfter der løses, desto stærkere bliver det. Men værst af alt er det, dersom de
løste Kræfter ved Magtovergreb hindres fra at virke. Da blir det som et explosivt
Stof, der hvert Øieblik indeholder sin Trudsel. Det er derfor ikke alene
retfærdigt, men simpelthen klogt at aabne Arbejderne Adgangen til Deltagelse i
320 det offentlige Liv ved at give dem voxen Mands Ret til at stemme.

Nu vel, mine Herrer, her var endda meget at tilføie. Men jeg vil tilslut
indskrænke mig til at pege paa en Side, der for mig fremstiller sig som noget af
det betydningsfuldeste ved Stemmeretten.

325

Det er dens Forhold til Fredssagen.

Men naar jeg nu nævner Fredssagen, da misforstaa man mig ikke derhen, at jeg
med mine Udtalelser vil rette mig imod den paagaende Forsvarsbevægelse. Nei,
330 man maatte være blindere end den blindeste, dersom man ikke forstod den
Tilstand, der simpelthen dikterer Forsvar saa stærkt, man kan.

Men netop fordi Tilstanden er en saadan Nødstilstand, derfor mener jeg nu
som før, at der ved Siden af Forsvaret maa arbeides paa alle Hold for at bane Vei
335 for en Tænkemaade og Handlemaade, der mere og mere kan ophæve denne
Nød.

Og i saa Henseende mener jeg, at den almene Stemmeret ogsaa vil faa sin store
Rolle at spille. Ikke mener jeg, at man vil begynde at kime med Fredsklokken,
340 strax almen Stemmere tindføres. Men naar almen Stemmeret blir ikke bare
nogle enkelte Nationers Sag, men blir Folkets Sag, og dermed Folkenes Skjæbner

mere og mere blir lagt i Folkenes egen Haand og ikke bare i Fyrsters og
Enkeltmænds eller Partiers Hænder, desto mere vil der aabnes Adgang for den
345 Fornuft, der ordner internationale Forhold ved andre fornuftige Midler end
Sværdet. Og da staar vi ved Indledningen til den Fred, som er tænkelig og mulig
i denne Verden.

Dette har trængt sig umaadelig ind paa mig i det sidste. Og om end
350 Begivenheden har virket som Glimt af en Meteorsten, jeg skal dog aldrig,
saalænge jeg lever, glemme den Protest, som de svenske Socialister nedlagde mod
enhver Tanke om Broderkrig. De var de eneste, som klart og tydeligt udtalte sig i
hine nærliggende skjæbnesvangre Dage. Og det er for mig en Forjættelse. Det
viser, at man ikke er i utrygge Eventyrhænder, naar man tager Arbeiderne med i
355 Opgjørstunderne.

Og naar jeg da tænker mig Menneskeslægterne udover mere og mere omspændt
af det Bælte, som hedder almen Stemmeret for Mænd som for Kvinder, -- da
tror jeg, det vil lysne til Fred, og da vil de uhyre Midler, som nu anvendes i
360 Krigens ufrugtbare Tjeneste, løses til Brug for Fredens Gjerning, og da vil der
for alle og allermest for Arbeiderne komme leveligere Kaar i Hus og Hytte, i
Arbeidsflid og Møie, og Fredens Gjerning vil høine Kulturarbeidet paa alle
Kanter og i alle Lag.

Endnu er der vel langt igjen, inden endog blot de ledende Folk i
Menneskeslægten faar almen Stemmeret. Men det er jo dobbelt Grund til, at de
Folk, der er modnede for den, desto hurtigere ser at indføre den. Thi for hvert
Folk, som kommer, øges Kjædens Længde. Og det blir jo netop Tegn paa et
Folks Fremskredenhet i Udviklingen, jo tidligere det er ude.

370 Derfor vilde jeg ønske, at det norske Folk snart maatte faa det store Udsyn paa
Betydningen af den almene Stemmeret og saa gjennem Valgene faa indført den,
ikke knebent, men med den overvældende Majoritet, som ligger i den frie
Overbevisnings Tillid hos et helt Folk. --

375 Lad os da arbeide Haand i Haand, indtil den almene Stemmeret breder sig med
sine skjærmende Grene udover hele Norge, vort elskede Fædreland.

380

Kilde

Stemmeretten. Foredrag af H. Lunde den 17de September 1897. Dagbladets Bogtrykkeri. Kristiania.

Emner

Forelesning, Stemmerett

385

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/vand-paa-den-almene-stemmerets-molle>

390

395

400

405

410

415